

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KAFEDRASI

5718.01 - Dünya ədəbiyyatı

fənni üzrə fəlsəfə doktoru

PROQRAMI

(Doktoranturaya və dissertanturaya ixtisas fənnindən minimum imtahanları üçün)

Fakültə Elmi Şurasının sədri:

dos.əv. E.H.Məmmədov

Elmi katib:

dos.M.M.Məmmədov

Dünya ədəbiyyatı kafedrasının müdiri:

prof.C.Q.Nağıyev

Tərtib edən:

prof. C.Q.Nağıyev

BAKİ - 2018

1. QƏDİM DÜNYA ƏDƏBİYYATI

(Qədim Şərq ədəbiyyatı və Antik ədəbiyyat)

Qədim ədəbiyyatın predmeti və dövrləşməsi. İbtidai incəsənət ilkin bədii yaradıcılıq aktı kimi. Qədim Şərq ədəbiyyatı. İkiçayarası (şumer-akkad) mədəniyyəti (sivilizasiyası) və bədii ədəbiyyatı. Qədim Şərqdə dini dünyagörüşün formalaşması və bədii ədəbiyyatla əlaqəsi. Şumer əsatiri və folkloru. Şumer dastanları və lirika. «Bilqamıs dastanı». Akkad dilli ədəbiyyat. Qədim Misir əsatiri, folkloru və yazılı ədəbiyyatı. «Ehram mətnləri». Qədim Misir lirikası. Misir hekayələri (nağılları). Nəsihət ədəbiyyatı. Anadolu ədəbiyyatı. Finikiya-uqarit və het-hitit ədəbiyyatları. Əsatir və folklor. Dastanlar. Qədim hind ədəbiyyatı. Hind əsatiri və folkloru. Buddizm və bədii ədəbiyyat. Qautama Budda. Dastanlar. «Riqveda» dastanının ideya-məzmun xüsusiyyətləri. «Mahabharata» və «Ramayana» dastanlarının təhlili. Upanişadlar və brəhmən ədəbiyyatının forma və məzmun özünəməxsusluğu. Qədim hind fəlsəfi nəsr. Hind dramaturgiyası. Kalidasanın yaradıcılığı. Qədim Çin ədəbiyyatı. Çin mədəniyyətinin xüsusiyyətləri. İlk xalq kitabları. Qədim Çin lirikası və fəlsəfi nəsrin yaranması. Xalq kitabları (beş kitab). Lao-Tszı və daosizm. Konfutsinin yaradıcılığı və bədii ədəbiyyat. Qədim İran ədəbiyyatı. İran əsatiri, folkloru və dini-fəlsəfi poeziyası. Zərdüştün şəxsiyyəti və yaradıcılığı. «Avesta» bədii əsər kimi. Pəhləvi və Əhəməni ədəbiyyatı «Zənd-Avesta». Qədim yəhudi ədəbiyyatı, əsatiri və folkloru. Dini və bədii-yazılı ədəbiyyat. «Mişna», «Tora», «Talmud» və Bibliya («Tövrat» və «İncil»).

Antik ədəbiyyatın predmeti və dövrləşməsi. Qədim yunan ədəbiyyatı. Yunan folkloru və əsatiri. Yunan əsatirinin əsas nümunələri. Qərb ədəbiyyatında ilk dastanlar. Yunan qəhrəmanlıq dastanı. Homerin şəxsiyyəti və yaradıcılığı. «İliada» və «Odisseyə» dastanlarının ideya-məzmun təhlili. Yunanıstanda didaktik epos. Hesiodun həyatı və yaradıcılığı. «Zəhmətlər və günlər» dastanının ideya-məzmun təhlili. Klassik yunan lirikası. Lirikanın növləri və xüsusiyyətləri. Qədim Yunanıstanda lirik poeziyanın dövrləşməsi, təsnifatı və əsas nümayəndələri.

Elegiya və yamb. A.Simonid, Mimnerm, Tirtay və Arxilox. Monodik poeziya. Alkey və Safpo. Xor lirikası. Vaxxilid, Pindar, Stesixor və K.Simonid. Anakreontun poeziyası. Qədim Yunanıstanda dramaturgiya və teatrın yaranması. Faciə. Esxilin faciələri. Sofoklun yaradıcılığı. Yevripidin dramaturgiyası. Komediya. Aristofanın komediyaları. Qədim Yunanıstanda bədii və elmi nəsrin yaranması və inkişaf mərhələləri. Bədii nəsrin ilk nümunəsi – Ezorun təmsilləri. Sokrat, Platon və Aristotelin fəlsəfi yaradıcılığı və bədii ədəbiyyatla əlaqəsi. Platonun estetik görüşləri və Aristotelin «Poetika» əsərinin ideya-məzmun təhlili. Yunanıstanda natiqlik sənəti. Lisi, İsoqrat və Demosfen. Herodotun «Tarix» əsərinin bədii məziyyətləri. İlk romanlar. Lonqun yaradıcılığı. Ellin (İsgəndəriyyə) ədəbiyyatı. Epikür və epikürçülük. Ellin poeziyası. Feokrit və Kallimax. Rodoslu Apolloninin «Arqonavtika» dastanı. Yeni attik komediya. Menandrın dramaturgiyası. Plutarxın «Müqayisəli həyatların təsviri» əsərinin təhlili. Ellin-Şərqi ədəbi-mədəni əlaqələri. Yunan-Roma mədəni-ədəbi əlaqələri. Qədim Roma ədəbiyyatının predmeti və dövrləşməsi. Roma ədəbiyyatının ilkin (arxaik) dövrü. Etrusk mədəniyyəti və Roma ədəbiyyatı. Roma folkloru və əsatiri. L.Andronik və Q.Nevinin yaradıcılığı. Romada Respublika dövrünün ədəbiyyatı. Terensi və Plavtın dramaturgiyası. Plavtın «Xəsis» və «Xəzinə» əsərlərinin təhlili. Romada natiqlik sənəti (retorika) və ədəbiyyat. Siseronun nitqləri və fəlsəfi risalələri. L.Karın yaradıcılığı. Katullun poeziyası. Romada İmperiya dövrü ədəbiyyatı. Vergilinin həyat və yaradıcılığı. «Eneyida» dastanının ideya-məzmun təhlili. Horatsinin, Tibulun və Ovidinin poeziyası. Propersi və Marsial. Fedrin təmsilləri. Roma tarixçiləri. T.Livi, Tatsit və Svetoninin tarix əsərləri. Yuvenalın yaradıcılığı. Senekanın faciələri. Apuleyin nəsri. «Metamarfoza» («Qızıl eşşək») romanının təhlili.

2. ORTA ƏSRLƏR VƏ İNTİBAH DÖVRÜ AVROPA ƏDƏBİYYATI

Orta əsrlər və İntibah dövrü Qərbi Avropa ədəbiyyatının predmeti və dövrləşməsi. Orta əsrlər Qərb ədəbiyyatının yaranma tarixi və inkişaf mərhələləri. Orta əsrlər Avropa ədəbiyyatının əsas ədəbi janrları və bədii nümunələri. İlk Avropa qəhrəmanlıq dastanları. Qədim German dastanı. «Hildebrand və Hadubrant» dastanının ideya-məzmun təhlili. İngilis-sakson qəhrəmanlıq dastanı. «Beovulf» əsərinin təhlili. Skandinaviya əsəri və dastanları. «Böyük Edda» dastanının ideya-məzmunu. Kelt dastanı. «Kuxulin dastanı». Snorri Sturulson. «Kiçik Edda» əsəri. Avropada dini-kilsə (klerikal) ədəbiyyat. Avropada feodaq-qəhrəmanlıq dastanları: «Roland haqqında dastan» (Fransa), «Mənim Sidim haqqında dastan» (İspaniya) və «Nibelunqlar haqqında dastan (Almaniya). Orta əsrlər xalq romanları: «Qızıl gül haqqında roman», «Tülkü haqqında roman» və «Doktor Faustus haqqında roman». Kurtuaz (saray) – cəngavərlik ədəbiyyatı. Cəngavərlik romanları. Kretyen de Truanın romanları. «Tristan və İzolda» romanın təhlili. Cəngavərlik lirikası. Şəhər və xalq ədəbiyyatı. Robin Qud haqqında ingilis-şotland balladaları. Şəhər və xalq ədəbiyyatı. Vaqant poeziyası. Romansero. Minnezanq poeziyası və minnezingerlər. Fabliolar və şvanklar.

İntibah dövrü Avropa ədəbiyyatı. İtaliya İntibah ədəbiyyatı və onun dövrləri. İlk İntibah. A.Dantenin həyat və yaradıcılığı. «İlahi komediya» əsərinin ideya-bədii təhlili. İtaliya İntibahın birinci mərhələsi. F.Petrarkanın poeziyası. C.Bokkaççonun yaradıcılığı. «Dekameron» romanının ideya-məzmunu. İtaliya İntibahın ikinci dövrü. L.Mediçi dərnəyi. L.da Vinçi və B.Mikelancelo. Rəssamlıq, heykəltəraşlıq və bədii ədəbiyyat. İtaliya İntibahın üçüncü dövrü. Ferrara poemaları. T.Tassonun yaradıcılığı. N.Makiavellinin «Florensiya tarixi» və «Hökmdar» əsərləri.

İspan İntibahı və onun əsas dövrləri. «Tormesli Lasarilyo» xalq romanının təhlili. M.Aleman. M. de Servantesin yaradıcılığı. «Don Kixot» romanının ideya-məzmun təhlili. İspaniya və Portuqaliyada lirik poeziya. Q.de Iya Veqanın əsərləri. Kamoensin yaradıcılığı.

Fransız İntibahı. F.Viyyonun həyat və yaradıcılığı. F.Viyyonun «Kiçik vəsiyyət» və «Böyük vəsiyyət» əsərləri. Navarralı Marqarita dərneyi. Navarralı Marqaritanın «Heptameron» romanı. F.Rablenin həyat və yaradıcılığı. «Qarqantua və Pantaquiel» romanının ideya-məzmun təhlili. «Ülkər» (Pleyada) şairlər qrupu. Ronsarın yaradıcılığı.

Almaniya və Niderland İntibahı (Humanizm). Alman İntibahının əsas nümayəndələri. U.fon Hütten, İ.Röyxlın, M.Lüter, T.Münser. «Axaqlar gəmisini» əsərinin təhlili. Rotterdamlı Erazmin həyat və yaradıcılığı. «Axaqlığın tərifnaməsi» əsərinin təhlili.

İngilis İntibah ədəbiyyatı. C.Çoserin həyat və yaradıcılığı. «Kenterberi hekayələri» əsərinin təhlili. İngilis İntibah lirikası. Sidney və Spenser. Fəlsəfə və ədəbiyyat. F.Bekonun yaradıcılığı. T.Morun yaradıcılığı. «Utopiya» əsərinin təhlili. Dramaturgiyanın əsas nümayəndələri. T.Kidin yaradıcılığı. K.Marlonun əsərləri. «Böyük Teymurləng» əsəri. Şekspirin həyat və yaradıcılığı. U.Şekspirin lirikası. Şekspirin komediyaları. Şekspirin tarixi xronikası. Şekspirin faciələri. «Romeo və Cülyetta», «Maqbet», «Otello», «Hamlet» və «Kral Lir» faciələrinin təhlili. Şekspirdən sonrakı dramaturgiya. B.Conson, T.Xeyvud, C.Fletçer, F.Bomont.

Slavyan və Balkan xalqlarının qədim ədəbiyyatı. Qədim serb ədəbiyyatı: «Serb eposu». Bosniya və Herseqovina «Sevdalinkaları». Bolqar dastanı. Qədim çex və polyak ədəbiyyatları. Qədim rumın və macar ədəbiyyatları. Qədim rus ədəbiyyatı: «İqor alayı haqqında dastan», «Zadonşina».

3. XVII-XVIII ƏSRLƏR QƏRB ƏDƏBİYYATI

XVII-XVIII əsrlər Qərb ədəbiyyatının predmeti və əsas məziyyətləri. XVII-XVIII əsrlər Qərb ədəbiyyatının inkişaf dinamikası və ictimai-sosial bazası. Dünya ədəbiyyatının yeni dövrünün yaranması və onun səciyyəvi xüsusiyyətləri. Yeni ədəbi cərəyanların və ədəbi metodların yaranması.

XVII əsr Avropa ədəbiyyatının özünəməxsus səciyyəvi xüsusiyyətləri. XVII əsr Avropa ədəbiyyatında yaranmış yeni ədəbi cərəyanlar. Ədəbiyyatın inkişafında ictimai-siyasi və sosial şəraitin rolu.

XVII əsr ispan ədəbiyyatı. İspan İntibah realizmi ədəbiyyatı və bu ədəbiyyatın İntibah ədəbiyyatı ilə əlaqəsi. Lope de Veqanın yaradıcılığı. Lope de Veqanın «Fuente Ovejuna (Quzu bulağı)», «Nə yardım doyur, nə əldən qoyur» və «Sevilya Ulduzu» əsərlərinin bədii təhlili. Lope de Veqa məktəbi və onun əsas nümayəndələrinin yaradıcılığı. Tirso de Molinanın yaradıcılığı. Alarkon və Kevedo. İspaniyada barokko ədəbiyyatı. Barokko ədəbi cərəyanının nəzəri əsasları və estetik prinsipləri. Kalderon de Ilya Barkanın dramları. «Həyat yuxudur», «Ölümdən sonra məhəbbət» dramları və «Gözəgörünməz qadın» komediyası. Baltasar Qrasianın yaradıcılığı. «Kritikon» romanı və «Cib peyğəmbəri» hikmətlər toplusu.

XVII əsr fransız ədəbiyyatı. Fransız klassisizmi. Klassisizm ədəbi cərəyanının nəzəri əsasları və əsas estetik prinsipləri. N.Bualonun «Poeziya sənəti haqqında» risaləsi. P.Kornelin dram əsərləri. «Sid», «Horatsilər» və «Sinna» əsərlərinin ideya məzmunu. J.-B.Molyerin həyat və yaradıcılığı. Molyerin komediyaları. «Gülənc ədəbazlar», «Mərdümgiriz» (Mizantrop), «Tartüf» və «Xəsis» komediyalarının ideya-məzmunu. Jan Lafontenin həyat və yaradıcılığı. Lafontenin təmsilləri və hekayələri. Jan Rasinin yaradıcılığı. «Fedra», «Medeya» və «İfigeniya Avliddə» faciələri. Fransada hikmət ədəbiyyatı. J.Ləbryüyerin «Xasiyyətlər»i və F.de Laraşfukonun «Maksimlər»i.

Realist ədəbiyyat. P.Skorron və S.de Berjerp.

XVII əsr alman ədəbiyyatı. Alman klassizmi və barokko ədəbiyyatı. Otuzillik müharibə və alman ədəbiyyatı. Klassik alman poeziyası. M.Opits, F.Loqau, A.Qrifius və X.Hofmansvaldau. İ.M.Moşeroşun yaradıcılığı. H.Qrimmelshauzenin yaradıcılığı. «Simplisi Simplisissimus» romanının ideya-bədii təhlili.

XVII əsr ingilis ədəbiyyatı. F.Bekonun, B.Consonun və C. Donun yaradıcılığı. C.Miltonun həyat və yaradıcılığı. «İtirilmiş cənnət», Qaytarılmış

cənnət» poemalarının ideya-məzmun təhlili. «Mübariz Samson» dramının təhlili. C.Drayden və C.Benyan.

XVIII əsr Qərbi Avropa ədəbiyyatının əsas istiqamətləri və inkişaf mərhələləri. Avropa mədəniyyətində maarifçilik hərəkatının yaranması və Maarifçilik ədəbi cərəyanı. Maarifçilik ədəbi cərəyanının əsas nəzəri-estetik prinsipləri.

XVIII əsr ingilis Maarifçilik ədəbiyyatı. A.Popun yaradıcılığı. C.Sviftin həyat və yaradıcılığı. «Qanunların ruhu», «Çəllək haqqında nağıl» əsərləri. «Lemuel Qulliverin səyahəti» romanının ideya-məzmun təhlili. D.Defonun həyat və yaradıcılığı. «Robizon Kruzo» romanının ideya-məzmunu. Riçardson və Fildinqin yaradıcılığı. T.Smollet, D.Makferson və T.Çetterton haqqında məlumat. Sentimentalizm ədəbi cərəyanı. Qoldsmitin yaradıcılığı. L.Sternin «Sentimental səyahət» əsərinin təhlili. R.Börnsün həyat və yaradıcılığı. Börnsün baladaları. İngiltərədə önromantizm (qotik) ədəbiyyatı və onun əsas xüsusiyyətləri. A.Radklif, U.Bekfort, X.Uolpol və M.Q.Lyüis haqqında məlumat.

XVIII əsr fransız Maarifçilik ədəbiyyatı. A.Lesajın həyat və yaradıcılığı. «Krispen», «Topal şeytan», «Türkare» komediyaları və «Jil Blaz» əsərləri haqqında. A.F.Prevonun «Monon Lesko», «Bir yunan qızının tarixçəsi» və «Klivlend» romanları. Volterin həyat və yaradıcılığı. «Orlean bakirəsi». Volterin fəlsəfi povestləri. «Kandid» əsərinin təhlili. «Məhəmməd» əsərinə münasibət. D.Didronun həyat və yaradıcılığı. D`Alanber. Ensiklopediya. «Ramonun qardaşı oğlu» romanının təhlili. J.-J.Russonun həyat və yaradıcılığı. «Emil», «Yeni Eloiza» və «Tövbə» əsərlərinin təhlili. Bomarşenin həyat və yaradıcılığı. «Yevgeniya», «Fiqaronun toyu» və «Sevilya bərbəri» pyeslərinin təhlili. J.Kazotun yaradıcılığı.

XVIII əsr italyan Maarifçilik ədəbiyyatı. Karlo Qaldoninin yaradıcılığı. Karlo Qaldoninin «İki ağanın bir nöqəri» və «Kənd meyxana sahibəsi» pyeslərinin təhlili. Karlo Qotsinin yaradıcılığı. Karlo Qotsinin «Çin kraliçası, Turandot». Del-arte teatri: «Kral-Maral», «Xoşbəxt dilənçilər», «Cinlər şahı Dzeim», «İlan-qadın» nağıl-pyesləri.

XVIII əsr alman maarifçilik ədəbiyyatı. «Fırtına və təzyiq» hərəkatı. Herderin yaradıcılığı. H.E.Lessinqin yaradıcılığı. «Laokoon» və «Hamburq dramaturgiyası» nəzəri risalələri. «Emiliya Qalotti» faciəsi və «Müdrük Natan» dramı. İ.V.Götenin həyat və yaradıcılığı. Götenin lirikası: «Qərb-Şərq divanı». «Gənc Verterin iztirabları» sentimental povesti və «Faust» epopeyası. Götenin «Faust» əsəri və H.Cavidin «İblis» dramı: müqayisəli təhlil. F.Şillerin həyat və yaradıcılığı. Şillerin lirikası. Şillerin dramaturgiyası: «Məkr və məhəbbət», «Vilhelm Tel», «Vallenşteyn», «Fieskonun Genuyada sui-qəsdı», «Don Karlos» və «Qaçaqqlar» əsərlərinin ideya məzmun təhlili.

ABŞ maarifçilik ədəbiyyatı. Rus və slavyan maarifçiliyi. Krılov, Sumorokov.

XIX-XX ƏSRLƏR DÜNYA ƏDƏBİYYATI

XIX-XX əsrlər Qərbi Avropa ədəbiyyatının əsas inkişaf istiqamətləri. Bu dövrdə yaranmış əsas ədəbi cərəyanlar və ədəbi istiqamətlər. Romantizmin yaranması və yayılma coğrafiyası.

Alman romantizmi. Romantizmin nəzəri-estetik prinsipləri və estetikası. Göl məktəbi romantikləri: A.V.Şlegel, F.V.Y.Şelling, F.Şleyermaxer. Gelderlinin yaradıcılığı. İen romantikləri: Novalis («Henrix fon Oftendingen»), Tik. Heydelberq romantizmi: Arnim və Brentano, Qrimm qardaşları. Uland və Kleystin («Pentesileya», «Sınıq cürdək») yaradıcılığı. E.-T.A.Hofmanın həyat və yaradıcılığı. Hofmanın novellaları və nağılları: «Balaca Saxes» nağıl-novellası və «Pişik Murrun dünyagörüşü» romanının ideya məzmun təhlili. Berlin romantizmi. Adelbert fon Şamissonun yaradıcılığı. «Piter Şlemilin macərələri» povesti. Şamissonun poeziyası. V.Haufun «Balaca Muk» əsəri və digər nağılları.

İngilis romantizmi. Göl romantik məktəbi. U.Vodsvord, S.-T.Kolric, R.Sauti və T.Mur haqqında ümumi məlumat. S.-T.Kolricin yaradıcılığı (balladaları). C.H.Bayronun həyat və yaradıcılığı. Bayronun lirik poeziyası. Bayronun poemaları. «Çayld Haroldun ziyarəti» poeması. «Qabil» misteriyası. «Don Juan» mənzum romanı. Bayronun «Şərq poemaları». Bayronun dram əsərləri.

P.B.Şellinin həyat və yaradıcılığı. Şellinin lirikası. Şellinin «Azad olunmuş Prometey» və «İslamın üsyanı» poemaları. «Çençi» əsərinin təhlili. Şellinin «Adonis» elegiyası. C.Kitsin poeziyası. V.Skottun yaradıcılığı. Skottun tarixi romanları: «Kventin Dorvard», «Tilsim», «Ayvenqo» və «Puritanlar».

Fransa romantizmi. R.Şatobrianın yaradıcılığı. Jermena (Xanım) de Stal və E.Syunun yaradıcılığı. A.de Lamartinin poeziyası. A. de Vinyi, A. de Müsse və T.Qotyenin («Kapitan Frakas») yaradıcılığı. Sent-Böv və İ.Ten. V.Hüqonun həyat və yaradıcılığı. Hüqonun poeziyası və dramları. Hüqonun povest və romanları: «Klod Qö», «Dəniz zəhmətkeşləri», «Gülən adam», «Paris Notrdam kilsəsi», «93-cü il». «Səfillər» romanının ideya-məzmun təhlili. J.Sandın yaradıcılığı. J.Sandın «İndiana», «Konsuella» və «Oras» romanları J.Sandın «Koroğlu»su. A.Dümanın (ata) həyat və yaradıcılığı. «Üç müşketyor», «Qraf Monte Kristo» romanları.

ABŞ romantizmi. V.İrvinqin yaradıcılığı. İrvinqin novellaları və «Alqambra» toplusu. E.A.Ponun yaradıcılığı: Lirikası («Tamerlan», «Koroğlunun sırcayışı». «Əl-Əraf») və dedektiv novellaları («Morq küçəsində qətl», «İtmiş məktub»). Dedektiv janrının yaranması. C.F.Kuperin yaradıcılığı. «Dəri corab» silsilə romanları: «Ləpirçi» və «Sonuncu mogikan» romanlarının təhlili. H.Lonqfellowun həyat və yaradıcılığı. «Hayavata haqqında nəğmə» poeması. G.Melvilin yaradıcılığı. «Mobi Dik» romanı.

İtaliya romantizmi. Leopardi, Foskolo və Mandzoni.

Macar romantizmi. Vöröşmarti, Ş.Petefi.

Rumın romantizmi.

Slavyan xalqlarını romantizmi. Rus romantizmi: Jukovski.A.S.Puşkin, M.Y.Lermontov. Dekabrist yazıçılar. Çex, polyak və xorvat romantizmi.

Serb romantizmi: P.P.Neqoş, Radiçeviç, Y.İliç, C.Yakşiç, Y.Y.Zmay. V.Karaciç.

Avropada tənqidi realizm ədəbiyyatı. Tənqidi realizm ədəbi cərəyanının əsas nəzəri-estetik prinsipləri.

Fransız tənqidi realizmi və onun əsas nümayəndələri. A.Stendalın yaradıcılığı. «Qırmızı və qara» romanı və «Vanina Vanini» hekayəsinin təhlili.

O.Balzakın həyat və yaradıcılığı. «Bəşəri komadiya» əsərinin stukturu və əsas silsilələri. Balzakın povestləri: «Qobsek», «Yevgeniya Qrande». Balzakın romanları: «Şaqren dərisi», «Qorio ata». Q.Floberin həyat və yaradıcılığı. «Madam Bovari», «Hisslərin tərbiyəsi» romanları və povestləri («Sadədil»). P.Merimenin yaradıcılığı. P.J.Beranjenin poeziyası.

İngilis tənqidi realizm ədəbiyyatı. Ç.Dikkensin həyat və yaradıcılığı. «Oliver Tvistin macəraları», «Nikolas Nikkilbi», «Dombi və oğlu» romanlarının təhlili. U.Tekkereyin yaradıcılığı. «Nyukomlar» və «Şöhrətpərəstlər yarmarkası» romanları. E.Qaskel və Ş.Bronte.

Alman tənqidi realizmi. H.Heynenin yaradıcılığı. «Romansero», «Almaniya. Qış nağılı» və «Atta Troll» əsərlərinin təhlili. Lirikası. Herverq, Freyliqrat və G.Veyert haqqında.

Avstriya və İsveçrə ədəbiyyatları. İsveç ədəbiyyatı. H.İbsenin dramaturgiyası. «Gəlincik evi» («Nora»), «Pyer Günt», «Vəhi ördək», «Gedda Habler» və «Xalq düşməni» əsərləri.

Macar və Rumın ədəbiyyatları.

Slavyan tənqidi realizmi. Polşa, Çexiya, Slovakiya, Bolqarıstan, Serbiya, Xorvatiya, Bosniya, Sloveniya və Makedoniya.

Belçika ədəbiyyatı. Ş.De Koster. «Ulenşpigel haqqında əfsanə».

XIX ƏSRİN SONU VƏ XX ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİNDƏ AVROPA ƏDƏBİYYATI

XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərinin əsas ədəbi istiqamətləri və səciyyəsi. 1870-ci illərdən sonra Avropa ədəbiyyatının başlıca inkişaf istiqamətləri. Modernizmin yaranması və bu ədəbi cərəyanın əsas nəzəri-estetik prinsipləri. Modernist ədəbiyyatın əsas cərəyanları. Modernizm və realizm istiqamətlərinin uyğun və fərqli cəhətləri. Əsas modernist ədəbi cərəyanlar. Simvolizm ədəbi cərəyanı və onun əsas xüsusiyyətləri. Simvolizm ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələri. Şarl Bodler və onun «Şər çiçəkləri» kitabı. E.Rostanın «Sirano de

Berjerak» əsərinin təhlili. İmpressionizm – bədii ədəbiyyatda və incəsəntdə. Naturalizm ədəbi cərəyanı. Naturalizmin görkəmli nümayəndələri. Gi de Mopassanın həyat və yaradıcılığı. Q.Flober və modernizm. Emil Zolyanın realizmi və naturalizmi. Zolyanın «Ruqon Makkarlar» silsilə romanları, «Nana», «Torpaq», «Teatrda naturalizm» əsərləri. Dekadent ədəbiyyatının yaranması və əsas nümayəndələri. Ş.M.J.Güismans və F.Niçşe. P.Verlen və S.Mallarme. K.Hamsunun yaradıcılığı. «Misteriya», «Viktoriya», «Torpağın şirələri», «Aclıq», «Pan» roman və povestləri. «Sirrli dərd» hekayəsi və «Qafqaz səyahəti» əsəri.

Realizmin yeni mərhələsi (sosial-psixoloji xətt). F.Dostoyevskinin yaradıcılığı. «Karamazov qardaşları» romanının təhlili. «Cinayət və cəza», «İdiot» və «Oyunçu» əsərləri. «Netoçka Nezvanova». Rus klassik ədəbi tənqidi. Belinski, Dobrolyubov, Çernişevski. Rus klassik «folklor məktəbi». A.N.Veselovski, Pıpin. Q.Potaninin yaradıcılığı. A.P.Çexovun novellistikası və dramaturgiyası. «Gilas bağı» əsərinin təhlili. A.Meyin poeziyası. A.Belıyın romanları. «Peterburq» romanı. L.Andreyevin yaradıcılığı. İ.Buninin poeziyası və novellaları. N.Qumilyovun poeziyası. B.Pasternakın yaradıcılığı. «Doktor Jivaqo» romanının təhlili. A.Axmatova, M.Svetayeva və O.Mandelştamın yaradıcılığı. Belçika ədəbiyyatı: Meterlinq və Verharn. Danimarka ədəbiyyatı. N.X.Andersenin nağılları. Andersen-Neksenin yaradıcılığı. İspan ədəbiyyatı. Lorca və Borxes. İngilis neoromantizmi. A.Konan-Doylun «Baskervilərin iti» əsərinin təhlili. R.K.Çestertonun dedektiv hekayələri. M.Ridin yaradıcılığı. «Başsız atlı» romanı. R.I.Stivensonun yaradıcılığı. «Dəfinələr adası» romanı. Konradın yaradıcılığı. R.Kiplinq və O.Uayldın yaradıcılığı. Realizm: S.Moem, C.Qolsuorsi, T.Hardi, H.Uels və B.Şounun yaradıcılığı. Modernizm: C.Coysun yaradıcılığı. «Ullis» romanının təhlili. V.Vulfun yaradıcılığı. «Mayakda» romanı. U.B.Yeytsin poeziyası. ABŞ realizmi: H.Biçer-Stou, M.Tven, O`Henri, C.London, T.Drayzerin yaradıcılığı. Asiya və Afrika ölkələri ədəbiyyatı. Hindistan: R.Taqor «Fırtına» romanı, «Bağban» və «Köçəri quşlar» əsərləri. Poeziyası. Yaponiya: R.Akutaqavanın novellaları. «Yamacda» və «Rassemon» əsərləri. Kavabata, Takuboku, K.Abe və K.Oe. Misir: Nəcib Məhvuzun novellistikası. A.M.Əl-

Akkadın yaradıcılığı. Livan: C.X.Cübran, Nüaymə. Türkiyə.T.Fikrət, M.Akif Ərsoy, N.Kamal, X.Ə.Adıvar, R.N.Güntəkin, S.Əli, N.Hikmət, O.Vəli, Ə.Nesin, F.H.Dağlarca. O.Pamuk.

Yeni dövr Avropa ədəbiyyatı. Almaniya: S.Sveyqin yaradıcılığı. L.Feyxtvanger, İ.Beher, A.Zegers və B.Brext. H.Bölün yaradıcılığı. Fransa: M.Prust, A. De Sent-Eqzüperi, A.Jid, R.Rollan, A.Barbüs, F.Moriak, A.Morua. Modernizm: L.Araqon. Eqzistensializm ədəbi cərəyanı, əsas nəzəri prinsipləri. J.-P.Sartr, A.Kamyu, J.Kokto. İspaniya: M.Unamuno, M.Maçado, X.R.Ximenes, F.Q.Lorka. Slavyan ölkələri: Polşa: A.Miskeviç, Y.Slovatski, H.Senkeviç. Çexiya: Y.Kollar, Y.Haşek, K.Çapek və Y.Fuçik. Serbiya: B.Nuşič, İ.Andriç, D.Maksimoviç, O.Daviço. Xorvatiya: M.Krleja. Bosniya: F.Bayraktaroviç, M.Dizdar, M.Selimoviç, İ.Sarayliç, H.Təhmişçiç, V.Çerkez. və C.Aliç. Bolqarıstan: İ. Vazov, P.Vejinov. ABŞ ədəbiyyatı: S.Lyüis, U.Folkner, T.Vulf, E.Hminquey, C.Çiver, C.Apdayk, A.Xeyli, İ.Şou və S.Bellou. Latin Amerikasın ədəbiyyatı: Tunyon, M.A.Asturias, Mistral, P.Neruda, Unamuno, Borxes, X.Kortasar, Q.Q.Markes. CAR ədəbiyyatı: P.Abrahams. A.Soljnitssının romanları: «Arxipelaq QULAQ», «Xərcəng korpusu», «İvan Denisiçin bir günü» əsərlərinin təhlili. V.Nabokov. «Lolita» romanı. Trifonov, Şukşin. Ədəbiyyat üzrə dünya Nobel mükafatı laureatları haqqında. Postmodernizm ədəbi cərəyanı. Əsas nümayəndələri. İtaliya: U.Ekonun yaradıcılığı. «Fuko kəfkiri» və «Qızıl gülün adı» romanları.

ƏDƏBİYYAT

1. Cəlil Nağıyev. Qədim Şərq ədəbiyyatı tarixi, Bakı: Asiya nəşriyyatı, 2009
2. Qədim Şərq ədəbiyyatı (toplu), Nəşrə hazırlayan və tərtibçi İ.Vəliyev, Bakı: Fzərbaycan Ensiklopediyası nəşriyyatı, 1999
3. Yusif Yusifov.Qədim Şərq tarixi, Bakı: BDU nəşriyyatı, 1993, 2005
4. Əli Sultanlı. Antik ədəbiyyatı tarixi, Bakı: 2007
5. Əli Sultanlı. Yunan ədəbiyyatı müntəxəbatı, Bakı: ADU nəşriyyatı, 2007

6. Əli Sultanlı. Roma Ədəbiyyatı müntəxəbatı, Bakı: ADU nəşriyyatı, 2007
7. İ.M.Tronski. Antik ədəbiyyatı tarixi. Tərc. C.Nağıyev, Bakı: Asiya nəşriyyatı, 2011
8. Ə.Sultanlı. Xarici ədəbiyyat tarixi. Orta əsrlər və İntibah dövrü, Bakı: ADU nəşriyyatı, 1958
9. İ Şıxlı. XVIII əsr Avropa ədəbiyyatı, Bakı: ADPU nəşriyyatı, 1967
10. M.Y.Yelizarova, V.İ.Kolesnikova, S.P.Qijdeu, N.P.Mixalskaya. XIX əsr xarici ədəbiyyat tarixi, Tərc. İ.Şıxlı, Bakı: Azərnəşr, 1963
11. İ.Şıxlı. XX əsr xarici ədəbiyyat tarixi, Bakı: ADPU nəşriyyatı, 1970

Dünya ədəbiyyatı kafedrasının müdiri:

prof. C.Q.Nağıyev